

ПЕРСОНАЛІЇ

ВАСИЛЬ ЯКОВИЧ ТАЦІЙ:
ЖИТТЯ, ПРИСВЯЧЕНЕ СЛУЖІННЮ ОСВІТИ, НАУЦІ,
ДЕРЖАВІ ТА НАРОДУ УКРАЇНИ

13 січня 2020 р. виповнилося 80 років від дня народження та 55 років науково-педагогічної та громадської діяльності ректора Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, відомого правознавця, видатного вченого нашої країни в галузі кримінального права, теорії держави і права, конституційного права, талановитого організатора освіти і науки України, доктора юридичних наук, професора, дійсного члена (академіка) Національної академії наук України, почесного президента Національної академії правових наук України, заслуженого діяча науки і техніки України, лауреата Державних премій України, державного радника юстиції 1-го класу, Героя України Тація Василя Яковича.

Василь Якович Тацій народився 13 січня 1940 р. у Полтаві. З 1963 р., після закінчення Харківського юридичного інституту (нині – Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, далі – Університет), працював на посадах помічника прокурора району і прокурора відділу з нагляду за розглядом у судах кримінальних справ прокуратури Полтавської області.

З 1966 р. життя і діяльність В. Тація пов'язані з Університетом: з 1966 по 1969 рр. – аспірант, із 1969 по 1972 рр. – старший викладач, із 1972 по 1973 рр. – доцент, заступник декана денного факультету, із 1973 по 1987 рр. – проректор із наукової роботи, з липня 1987 р. і донині – ректор Університету.

У 1970 р. захистив кандидатську дисертацію “Кримінальна відповідальність за комерційне посередництво”. У 1973 р. йому присвоєно вчене звання доцента. У 1984 р. захистив докторську дисертацію “Проблеми відповідальності за господарські злочини: об’єкт та система”. У 1985 р. присвоєно вчене звання професора.

Важлива сторінка біографії В. Тація – Національна академія правових наук України (далі – НАПрН України) – вища галузева самоврядна наукова установа України в галузі держави і права, створена за його ініціативою й безпосередньою активною участю. З 1993 р. по 2016 рр. – президент, а з березня 2016 р. – почесний президент НАПрН України. Сьогодні заклад є визнаним в Україні та далеко за її межами науковим юридичним центром, що провадить діяльність із консолідації інтелектуального потенціалу вчених-юристів України, організації та здійснення фундаментальних і прикладних правових досліджень, координації наукової роботи, сприяння інтеграції академічної та вишівської науки, узагальнення європейського і світового досвіду правового регулювання суспільних відносин, чим робить вагомий внесок у наукове обґрунтування правотворчої роботи Верховної Ради України, органів державної виконавчої влади та органів правопорядку.

У 1997 р. В. Тацій обраний дійсним членом (академіком) Національної академії наук України (далі – НАН України) (відділення історії, філософії та права), а з 1998 р. входить до складу Президії НАН України.

У центрі уваги вченого – широке коло наукових проблем у галузі правознавства. Він автор понад 800 наукових праць, зокрема й близько 60 монографій, навчальних посібників і підручників, що стали вагомим внеском у розвиток юридичної науки. Його праці присвячені дослідженню фундаментальних проблем кримінального права (зокрема, питання об’єкта і предмета злочину, кримінальної відповідальності за злочини проти особи, держави, довкілля, злочини у сфері господарської діяльності тощо), теорії держави та права (питання методології правової науки, порівняльно-правових досліджень і правозастосування), конституційного права (принципи організації законотворчого процесу, правова природа та ієрархія правових актів тощо). Під його безпосереднім керівництвом підготовлено й захищено 8 кандидатських і 6 докторських дисертацій.

Особливо визначними є здобутки Університету якраз за останні 30 років, коли В. Тацій став його керівником, незважаючи на те, що це були дуже важкі часи для України й усього українського суспільства – період становлення і розбудови незалежної української держави, докорінних змін у політичному, суспільному, економічному й культурному

житті країни, прийняття нової Конституції. Під керівництвом В. Тація Університет став одним із найавторитетніших закладів вищої освіти України, справжнім центром підготовки високопрофесійних юристів, з яким важко конкурувати не лише українським, а й багатьом європейським вишам. Сьогодні Університет здійснює підготовку висококваліфікованих фахівців різних сфер юридичної практики, провадить науково-дослідницьку роботу як із фундаментальних, так і з прикладних проблем, робить вагомий внесок у розбудову правової держави, має могутній науково-педагогічний потенціал, потужні наукові школи, розвинену інфраструктуру, сучасну матеріальну базу, широкі міжнародні зв'язки, забезпечує функціонування та інноваційний розвиток освіти, підвищення її якості й доступності, інтеграції в європейський освітній простір зі збереженням національних досягнень і традицій. Університет постійно розвивається, вдосконалює свою структуру, послідовно модернізує організацію освітньої діяльності, розширює її практичну спрямованість і спеціалізацію, відкриває нові спеціальності, запроваджує новітні інформаційні технології.

В Університеті створено потужний професорсько-викладацький колектив. Сьогодні загальна кількість науково-педагогічних працівників становить майже 700 осіб, із них: 127 професорів, докторів наук, понад 500 кандидатів наук, доцентів, 16 академіків і 18 членів-кореспондентів НАПрН України, 21 заслужений діяч науки і техніки України, 17 лауреатів Державної премії України, 11 заслужених працівників освіти України, 15 заслужених юристів України.

Велику увагу В. Тацій приділяє організації законопроектної діяльності, втіленню отриманих результатів наукових досліджень у законотворчий процес. Учені Університету брали безпосередню участь у підготовці Конституції України, опрацюванні, експертній оцінці законів, прийнятих Верховною Радою України, проектів нових кодексів, доповнень і змін до чинних. Вони плідно співпрацюють із відповідними комісіями й комітетами Верховної Ради України при оновленні та вдосконаленні українського законодавства. Багато з них виконують функції консультантів або членів консультативних рад Верховного Суду, Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України та інших міністерств і відомств, співпрацюють з органами місцевого самоврядування.

В. Тацій є членом низки президентських й урядових комісій, громадських організацій, зокрема: Комітету з Державних премій України в галузі науки і техніки, Науково-методичної ради при Генеральній прокуратурі України, Консультативно-експертної ради при Міністерстві внутрішніх справ України, Науково-експертної ради Служби безпеки

України, Президії НАН України, Міжвідомчої ради з координації фундаментальних досліджень, Бюро Ради Північно-Східного наукового центру НАН і Міністерства освіти і науки України, Ради Союзу юристів України, Координаційної ради Міжнародного союзу юристів, Міжнародної асоціації законодавства, Міжнародної асоціації юридичної методології, Ради директорів Європейської організації публічного права, Міжнародної асоціації кримінального права, головою громадської організації “Всеукраїнська асоціація кримінального права”, віцепрезидентом Спільки ректорів вищих навчальних закладів України та ін.

Зміцнюються творчі зв'язки Університету з юридичними установами та провідними центрами юридичної науки України й зарубіжжя. Виш є одним із лідерів у сфері міжнародної діяльності серед вищих юридичних закладів освіти. Налагоджено співпрацю й укладено договори з університетами Великої Британії, Франції, В'єтнаму, Ірландії, Іспанії, Литви, Естонії, Латвії, Німеччини, Польщі, США, Узбекистану, Швеції та ін. На основі досягнутих домовленостей Університет реалізовує програми ступеневої та кредитної мобільності студентів, здійснює обмін викладачами. Працює за спільними магістерськими програмами, це дає змогу випускникам здобути одночасно ступінь магістра Університету та закордонних закладів вищої освіти. Водночас Університет є учасником спільних європейських проєктів, членом багатьох міжнародних освітніх організацій та об'єднань, серед яких, зокрема, Європейська асоціація університетів (EUA), Європейська асоціація юридичних факультетів (ELFA). У 2004 р. виш підписав Велику хартію університетів.

Активно розвивається матеріальна база Університету, більш ніж у шість разів збільшено його навчальні площі, що нині становить понад 270 тис. м². Це 20 сучасно обладнаних навчальних корпусів і 16 гуртожитків, спортивні, культурно-розважальні центри, Палац студентів, навчально-бібліотечний комплекс; функціонують сучасні лікувально-оздоровчі заклади (санаторій-профілакторій “Березовий гай”, Центр первинної медико-санітарної допомоги), де студенти, викладачі та співробітники мають можливість отримати майже весь комплекс медичних послуг на високому професійному рівні, оздоровитися та відпочити.

За ініціативи В. Тація та за його активною участю колективами Університету та НАПрН України на базі навчально-бібліотечного комплексу Університету започатковано постійно діючий Харківський міжнародний юридичний форум, який вже три роки поспіль відбувається за підтримки державних органів влади та органів місцевого самоврядування, зарубіжних партнерів і міжнародних організацій. У 2018 р. він набув статусу щорічного заходу загальнодержавного значення, оскільки під час

його проведення вирішуються важливі проблеми правового характеру сталого розвитку у глобалізованому світі.

В. Тацій доклав багато зусиль для реалізації своєї давньої мрії – побудови Палацу студентів Університету, який відчинив свої двері у 2004 р. Сьогодні це найкращий студентський центр культури в Україні, він удостоєний Державної премії України в галузі архітектури, тут працюють 3 народних, 8 заслужених артистів України, 5 заслужених працівників культури України. Палац став традиційним місцем проведення міських та обласних ділових заходів, святкових урочистостей і концертів для міста Харкова та всієї Слобожанщини.

Не менше зусиль доклав ректор до створення необхідних умов для фізичного виховання і розвитку спорту в Університеті, які є невід'ємною складовою процесу формування загальної та професійної культури особистості, збереження і зміцнення здоров'я, організації та забезпечення здорового способу життя, підвищення рівня працездатності. Зараз в Університеті функціонують 50 спортивних залів та споруд, серед яких навчально-спортивні комплекси, басейни, стадіони, тренажерні зали, в усіх навчальних корпусах і гуртожитках обладнані спортивні майданчики. Серед студентів та аспірантів Університету – чемпіони і призери Олімпійських ігор зі спортивної гімнастики та плавання, призери чемпіонату Європи з плавання, переможці Всесвітньої шахової олімпіади, 4 заслужених майстри спорту України, 9 майстрів спорту міжнародного класу, 6 міжнародних гросмейстерів із шахів, 2 міжнародних майстри з шахів, 34 майстри спорту України.

В. Тацій зробив значний внесок в оновлення всієї системи юридичної освіти України, удосконалення її змісту, покращання наукової організації та методичного забезпечення навчального процесу, розширення передових методів навчання, поглиблення інтеграції освіти, науки і юридичної практики. Бере активну участь у розробці законопроектів щодо розвитку юридичної освіти та науки, активно працюючи в комісіях, робочих групах, радах різного рівня.

Велика заслуга В. Тація в організації та координації наукових досліджень у галузі правознавства в системі Міністерства освіти і науки України. Він багато років очолював експертну раду з юридичних наук при цьому міністерстві, був членом Головної ради Вищої атестаційної комісії України, членом атестаційної колегії Міністерства освіти і науки України. Зараз є головою спеціалізованої вченої ради Д 64.086.01 із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора (кандидата) наук в Університеті.

Вагомий внесок В. Тація в розбудову правової держави Україна, удосконалення законодавчого процесу і правозастосовної практики. Як член Конституційної Комісії він брав участь у створенні проекту Конституції України 1996 р., був головою робочої групи Кабінету Міністрів України з розробки Кримінального кодексу України 2001 р., членом Конституційної Асамблеї, Вищої ради юстиції України, брав участь у створенні проекту Статуту Міжнародного Кримінального Суду та підготовці багатьох інших законопроектів.

В. Тацій – головний редактор збірника наукових статей “Вісник Національної академії правових наук України”, відповідальний редактор збірника наукових праць Університету “Проблеми законності”, співголова Ради почесних членів “*Honoris Causa*”, голова редакційної колегії збірника наукових праць “Щорічник українського права”, член редакційної колегії журналу “Вісник прокуратури”, наукової ради журналу “Бюлетень Міністерства юстиції України”, головний редактор електронного видання “Вісник Асоціації кримінального права України” та ін.

Завдяки успіхам Університету та НАПрН України Харків набув статусу “правової столиці” – провідного юридичного центру України. Президія і декілька науково-дослідних інститутів НАПрН України працюють у Харкові.

В. Тацій – ініціатор створення Науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України. Сьогодні Інститут є провідним осередком наукових досліджень актуальних правових проблем розвитку місцевого самоврядування в Україні, тісно співпрацює з обласною та іншими місцевими радами Харківської області. Його співробітники беруть активну участь у розробці законопроектів для органів місцевої влади і самоврядування, зокрема: Статуту територіальної громади міста Харкова, рішень Харківської обласної ради щодо програми розвитку місцевого самоврядування в Харківській області, законів із питань децентралізації влади тощо. З органами місцевої влади і самоврядування, органами правопорядку міста Харкова та Харківської області також плідно співпрацюють Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса і Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України, які функціонують у місті Харкові.

Плідна та багатопланова діяльність В. Тація була відзначена на різних рівнях. За видатні особисті заслуги перед Українською державою у справі розвитку юридичної науки, багаторічну плідну наукову, педагогічну та громадську діяльність В. Тацію присвоєно звання “Герой України” (із врученням ордена Держави). Він заслужений діяч науки

і техніки України. Нагороджений орденами князя Ярослава Мудрого V, IV, III, II та I ступенів, орденом “За заслуги” II і I ступенів, орденом “Знак Пошани”, Почесними грамотами Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Подякою Служби безпеки України із врученням нагрудного знака, Золотою медаллю Національної академії правових наук України. Лауреат Державної премії України в галузі архітектури, Державної премії України у галузі науки і техніки, Премії ім. В. Вернадського, Премії імені Ярослава Мудрого, Премії “Феміда-99”. Має низку відомчих, громадських, церковних нагород та урядові нагороди інших держав. Державний радник юстиції I класу. Почесний доктор Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Харківського національного університету внутрішніх справ, Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, заслужений професор Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, почесний академік Острозького академічного братства, почесний академік спільноти академіків Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка, почесний професор Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля та ін. Почесний громадянин міст Полтави, Харкова та Харківської області.

Ці визнання заслужено великою працею і вагомими здобутками вченого, які за своїм значенням є важливими для нашої держави, суспільства та світового співтовариства. Василь Якович Тацій – Вчитель із великої літери, творець, який сповідує верховенство права і велич нашої країни. Витримка, чесність, доброзичливість і водночас принциповість та вимогливість якраз і дають усі підстави стверджувати, що Василь Якович – ціла епоха в розвитку правової науки України, а його багатогранна громадська діяльність і весь життєвий шлях – зразок самовідданого служіння освіті та науці, Українській державі і народу України.